

PERE DURAN

>> **Llibre de Comptes donat per Jaume Padres, Notari y Procurador del Hospital, de tot lo bienni de 1684 y 1685. Fons Hospital de Santa Caterina. Arxiu General de la Diputació de Girona.**

>> **Caplletra E de les Cròniques dels reis d'Aragó e comtes de Barcelona, escrites al segle XIV.**

Els arxius de la Catalunya independent

Implicacions del procés d'independència sobre el sistema d'arxius

Si Catalunya s'arriba a separar de l'Estat espanyol per constituir un nou estat, fins on s'eixamplarà el poder de les institucions catalanes sobre els arxius del país? Quines solucions caldrà aplicar als arxius de l'Estat espanyol i, en particular, als arxius de titularitat estatal situats a Catalunya?

XAVIER BERNADÍ GIL > TEXT

En les etapes en què Catalunya ha gaudit d'autonomia, les seves institucions han estat titulars d'un bon nombre d'arxius i han disposat d'amplis poders per regular i gestionar aquests i altres arxius. Però aquests poders sempre han estat envoltats de mancances importants.

La situació de partida

L'Arxiu de la Corona d'Aragó, un dels més rellevants, és un arxiu de titularitat estatal. El mateix passa amb l'Arxiu Reial de Barcelona i, també, amb els arxius històrics provincials i el Dipòsit d'Arxius de Cervera. La gestió d'aquests darrers fou traspasada a la Generalitat, però amb unes limitacions que han impedit gestionar-los de forma realment autònoma. A això cal sumar-hi el fet que l'Estat mai no ha arribat a crear l'Arxiu Històric Provincial de Barcelona, el dèficit d'inversió en els arxius de titularitat estatal

i l'existència de diversos fons documentals propis de Catalunya encara dipositats fora del seu territori.

La Generalitat regula i gestiona els arxius que té atribuïts en exclusiva amb una llibertat notòria, però igualment condicionada per la legislació de l'Estat aplicable en àmbits directament relacionats amb els arxius, com ara el patrimoni històric o el règim propi de les Administracions públiques i del personal que hi presta serveis.

El cas és que la situació descrita no deriva necessàriament de la Constitució i l'Estatut d'autonomia, sinó de l'aplicació concreta que n'han fet les institucions centrals de l'Estat. Sota aquestes mateixes normes, el poder de la Generalitat sobre els arxius emplaçats a Catalunya o propis d'aquest territori podria haver arribat a cotes molt més elevades, inclosa la transferència dels fons propis custodiats a l'Arxiu de la Corona d'Aragó i la transferència total de la titularitat i la gestió dels arxius històrics provin-

La Generalitat regula i gestiona els arxius que té atribuïts en exclusiva amb una llibertat notòria, però igualment condicionada per la legislació de l'Estat

PERE DURAN

>> Sala de consulta de l'Arxiu Històric Provincial de Girona. Aquest arxiu és de titularitat estatal i actualment està gestionat per la Generalitat de Catalunya. La Diputació de Girona hi té dipositats els fons històrics del seu Arxiu General.

>> Lligall de pressupostos municipals de 1925. Fons Diputació de Girona. Arxiu General de la Diputació de Girona.

PERE DURAN

cial i del Dipòsit de Cervera. La manca de voluntat política de l'Estat per fer-ho possible és el que explica que, en aquest i altres camps, les reivindicacions tradicionals del poble català no es podran assolir a l'empara del sistema legal vigent, sinó únicament per altres vies que permetin superar-lo.

La sobirania arxivística

La independència de Catalunya tindria dues conseqüències principals en el camp dels arxius. En primer lloc, i pel que fa als arxius que actualment ja són de competència exclusiva de la Generalitat, passaríem d'una capacitat de decisió autònoma a un poder decisor pràcticament complet (només limitat per les normes internacionals o europees aplicables), l'exercici del qual podria tenir intenses repercussions en el sistema arxivístic català. D'entrada, les nombroses lleis de l'Estat que avui s'apliquen a tots els arxius deixarien d'aplicar-se als arxius catalans, almenys després d'un període transitori que

permetés a les institucions del país dictar les normes pròpies que les haurien de substituir. També podrien variar els nivells de govern i administració del territori (desaparició de les províncies, implantació de les vegueries, constitució d'altres entitats territorials) i el repartiment del poder sobre els arxius entre tots aquests nivells.

En segon lloc, l'accés de Catalunya a la condició d'Estat constituiria un supòsit de successió d'Estats (una part del territori d'un Estat se'n segregava per formar-ne un altre), procés que requereix iniciar una negociació intensa i complexa per acordar, entre altres qüestions, el repartiment de tots els actius i els passius entre els dos Estats, inclosos els arxius i els fons documentals. Aquest repartiment es regeix per regles del Dret internacional no del tot consolidades (principalment, per la Convenció de Viena de 1983 sobre el repartiment d'arxius), per la pràctica seguida en casos precedents i, principalment, per la voluntat política de les dues

L'Arxiu de la Corona d'Aragó, un dels més rellevants, és un arxiu de titularitat estatal

PERE DURAN

parts, emmarcada en l'obligació d'ambdós Estats de negociar l'acord de bona fe.

La feblesa de les normes internacionals i la prevalença de la voluntat de les parts implicades no permeten determinar amb exactitud els arxius, els fons documentals i els recursos associats que haurien de passar a Catalunya. Tanmateix, d'acord amb els principis i la pràctica internacional, considerem que es podrien aplicar les solucions següents.

Entenem, així, que haurien de passar a Catalunya els edificis on es custodien arxius de titularitat de l'Estat (Corona d'Aragó, Dipòsit de Cervera, Arxius Provincials), els fons històrics dipositats en aquests arxius (sempre que siguin «fons propis» o que «concerneixin directament» el territori català) i els fons ubicats en arxius estatals fora de Catalunya (com els dipositats a l'Arxiu Històric Nacional i els que encara es troben pendents de restitució a l'Arxiu General de la Guerra Civil Espanyola). Catalunya tam-

bé tindria dret a rebre una part equitativa dels fons comuns o compartits amb la resta de l'Estat i la majoria dels fons custodiats per òrgans estatals, dins i fora de Catalunya, que afectin directament el seu territori o siguin necessaris per a la seva administració. En molts casos convindria procedir a la digitalització de fons, per al seu intercanvi o ús compartit. En tots els casos caldria preveure el traspàs del personal directament afectat, així com la distribució dels recursos pressupostaris destinats als serveis d'arxius. També caldria tenir en compte el dèficit inversor de l'Estat en els arxius de la seva titularitat emplaçats a Catalunya.

En definitiva, l'operació no seria gens fàcil. Els beneficis tampoc no estan completament perfilats, però la sobirania arxivística ens situaria davant d'una situació ben diferent a la que coneixem.

Xavier Bernadí Gil és professor de dret administratiu (UPF).

>> L'Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA) conté el fons documental de l'Arxiu Reial de Barcelona i els fons de les institucions de l'antiga Corona d'Aragó, entre d'altres. Actualment es troba al carrer dels Almogàvers de Barcelona però, anteriorment, des de la seva fundació l'any 1318 i fins al 1994, era al Palau del Lloctinent dins el Palau Reial Major de Barcelona.

L'accés de Catalunya a la condició d'estat iniciaria una negociació complexa per acordar el repartiment de tots els actius i els passius entre els dos Estats